A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2006. szeptember 21. *

Tartalomjegyzék

Az eljárás alapjául szolgáló tényállás ..... I - 8878

Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet ..... I - 8881

A felek kereseti kérelmei a Bíróság előtt ..... I - 8882

A fellebbezés jogalapjai ..... I - 8883

A fellebbezésről ..... I - 8884

Az ésszerű eljárási határidő elvének megsértésére vonatkozó első jogalapról ..... I - 8884

A felek érvei ..... I - 8884

– Az első részről, amely a közigazgatási eljárás két szakaszának megkülönböztetésére vonatkozik ..... I - 8884

– Az első jogalap második részéről, amely a közigazgatási eljárás túlzott időtartamára vonatkozik ..... I - 8887

– Az első jogalap harmadik részéről, amely a védelemhez való jog megsértésére irányul ..... I - 8888

A Bíróság álláspontja ..... I - 8890

A figyelmeztető levél megküldését követően keletkezett bizonyítékok állítólagos figyelmen kívül hagyására vonatkozó második jogalapról ..... I - 8898

A felek érvei ..... I - 8898

A Bíróság álláspontja ..... I - 8899

– Előzetes megjegyzések ..... I - 8899

– A második jogalap vizsgálata ..... I - 8901

* Az eljárás nyelve: holland.

A TU-nak a Bizottság által megállapított jogsértésekben való részvételére vonatkozó harmadik jogalapról ..... I - 8903

A harmadik jogalap első részéről, amely a TU-nak a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvételére vonatkozik ..... I - 8903

– A felek érvei ..... I - 8903

– A Bíróság álláspontja ..... I - 8906

A harmadik jogalap második részéről, amely a TU a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésében való részvételére vonatkozik ..... I - 8911

– A felek érvei ..... I - 8911

– A Bíróság álláspontja ..... I - 8912

A harmadik jogalap harmadik részéről, amely a TU-nak az árakkal kapcsolatos jogsértésekben való részvételére vonatkozik ..... I - 8913

– A felek érvei ..... I - 8913

– A Bíróság álláspontja ..... I - 8915

A Bizottság által a TU-nak tulajdonított jogsértések időtartamának megállapítására vonatkozó negyedik jogalapról ..... I - 8916

A negyedik jogalap első részéről, amely az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozik ..... I - 8916

– A felek érvei ..... I - 8916

– A Bíróság álláspontja ..... I - 8919

A negyedik jogalap második részéről, amely az árrögzítések tárgyában létrejött jogsértés időtartamára vonatkozik ..... I - 8922

– A felek érvei ..... I - 8922

– A Bíróság álláspontja ..... I - 8923

A negyedik jogalap harmadik részéről, amely a TU-nak tulajdonított jogsértések időtartamára vonatkozik ..... I - 8925

– A felek érvei ..... I - 8925

– A Bíróság álláspontja ..... I - 8926

A bírság összegének csökkentésére irányuló kérelemre vonatkozó ötödik jogalapról I - 8926

Az ötödik jogalap első részéről, amely a bírság összegének a TU-nak tulajdonított jogsértések időtartamának állítólagos téves megállapítása miatti csökkentésére vonatkozik ... I - 8926

– A felek érvei ... I - 8926

– A Bíróság álláspontja ... I - 8928

Az ötödik jogalap második részéről, amely a bírság összegének a közigazgatási eljárás túlzott időtartama miatti csökkentésére vonatkozik ... I - 8929

– A felek érvei ... I - 8929

– A Bíróság álláspontja ... I - 8930

Az ötödik jogalap harmadik részéről, amely bírság összegének a TU által a vitatott határozatban megállapított jogsértésekben játszott szerepére tekintettel történő megállapítására vonatkozik ... I - 8931

– A felek érvei ... I - 8931

– A Bíróság álláspontja ... I - 8932

A költségekről ... I - 8933

A C-113/04. P. sz. ügyben,

a **Technische Unie BV** (székhelye: Amstelveen [Hollandia], képviselik: P. Bos és C. Hubert advocaten)

fellebbezőnek

a Bíróság alapokmányának 56. cikke alapján 2004. február 26-án benyújtott fellebbezése tárgyában,

a többi fél az eljárásban:

a **Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied** (székhelye: Hága [Hollandia], képviselik: E. Pijnacker Hordijk és M. De Grave advocaten)

felperes az elsőfokú eljárásban,

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviselik: W. Wils, meghatalmazotti minőségben, segítője: H. Gilliams advocaat, kézbesítési cím: Luxembourg)

alperes az elsőfokú eljárásban,

a **CEF City Electrical Factors BV** (székhelye: Rotterdam [Hollandia]),

a **CEF Holdings Ltd** (székhelye: Kenilworth [Egyesült Királyság], képviselik: J. Stuyck, C. Vinken-Geijselaers és M. Poelman advocaten, kézbesítési cím: Luxembourg)

beavatkozók az elsőfokú eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök, K. Schiemann (előadó), N. Colneric, Juhász E. és E. Levits bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2005. szeptember 22-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2005. december 8-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Fellebbezésével a Technische Unie BV (a továbbiakban: TU) az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának a T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és Technische Unie kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. december 16-án hozott ítélete (EBHT 2003., II-5761. o.) (a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kéri, legalább a T-6/00. sz. ügy tekintetében, amellyel az Elsőfokú Bíróság elutasította az EK-Szerződés 81. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/33.884 – Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és

Technische Unie [FEG és TU] ügy) 1999. október 26-án hozott 2000/117/EK bizottsági határozat (HL L 39., 1. o.; a továbbiakban: vitatott határozat) megsemmisítése iránti keresetet.

Az eljárás alapjául szolgáló tényállás

2 1991. március 18-án az Egyesült Királyságban székhellyel rendelkező elektrotechnikai nagykereskedő, a CEF Holdings Ltd társaság, valamint a fenti társaságnak a holland piacra való belépés céljából létrehozott leányvállalata, a CEF City Electrical Factors BV (a továbbiakban együttesen: CEF) panaszt nyújtottak be az Európai Közösségek Bizottságához a Hollandiában felmerült beszerzési problémákkal kapcsolatban.

3 Ez a panasz három, a holland elektrotechnikai piacon működő vállalkozások társulása ellen irányult. A Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied-en (az elektrotechnikai ágazatban a nagykereskedők holland szövetsége, a továbbiakban: FEG) kívül a Nederlandse Vereniging van Alleenvertegenwoordigers op Elektrotechnisch Gebied (az elektrotechnikai ágazatban működő kizárólagos képviselők holland szövetsége, a továbbiakban a NAVEG), valamint az Unie van de Elektrotechnische Ondernemers (az elektrotechnikai vállalkozások egyesülete, a továbbiakban: UNETO) került megnevezésre.

4 A panaszban a CEF felrótta e három társulásnak és tagjaiknak, hogy Hollandiában az elektrotechnikai ágazatban olyan kollektív kizárólagossági szerződést kötöttek egymással forgalmazási csatornák minden szintjén, amely majdnem lehetetlenné tette a holland piacra való belépést egy olyan nagykereskedő számára, amelyik nem

tagja a FEG-nek. Így a gyártók és azok képviselői csak a FEG tagjai számára szállítottak elektrotechnikai termékeket és a beszerelést végző személyek csak ezen vállalkozásoktól szereztek be termékeket.

5 Ezt követően 1991-ben és 1992-ben a CEF kiegészítette a panaszát, és kifogásolta a FEG, valamint a tagjai között az árak és az árengedmények tárgyában létrejött, valamint az egyes projektekben való részvétel megakadályozását célzó megállapodásokat, továbbá egyes elektrotechnikai termék-gyártók és a FEG nagykereskedő tagjai között létrejött az árra vonatkozó vertikális megállapodásokat.

6 Miután 1991. szeptember 16-án figyelmeztető levelet, valamint számos információkérést küldött a FEG és a tagjai részére (a továbbiakban: figyelmeztető levél), továbbá a Bizottság szolgálatai vizsgálatot tartottak, amelynek tárgya a FEG tagjai által tanúsított állítólagos összehangolt magatartás volt, a Bizottság 1996. július 3-án kifogásközlést küldött a FEG és hét tagja, köztük a TU részére. 1997. november 19-én tartottak meghallgatást a kifogásközlés minden címzettje és a CEF jelenlétében.

7 A Bizottság 1999. október 26-án fogadta el a vitatott határozatot, amelyben a következőket állapította meg:

– a FEG megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy a NAVEG–gel kötött megállapodás, valamint az utóbbit társulásban tagsággal nem rendelkező szállítók összehangolt magatartása alapján olyan kollektív kizárólagossági rendszert hozott létre, amelynek célja a FEG-hez nem tartozó vállalkozások részére történő szállítások megakadályozása volt (vitatott határozat 1. cikke);

– a FEG megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy közvetlenül és közvetve korlátozta tagjait abban, hogy az eladási áraikat szabadon és független módon határozzák meg, a rögzített árakkal és a reklámmal kapcsolatos kötelező határozatok alapján a tagjai számára a nettó és bruttó ajánlott árak megküldésével, valamint azzal, hogy tagjai számára olyan fórumot bocsátott rendelkezésre, ahol azok megvitathatták az árakat és árengedményeket (a vitatott határozat 2. cikke);

– a TU megsértette az EK 81. cikk (1) bekezdését azzal, hogy részt vett a vitatott határozat 1. és 2. cikkében meghatározott jogsértésekben (a határozat 3. cikke).

8 Az előző pontban meghatározott jogsértések miatt a FEG-re 4,4 millió, míg a TU-ra 2,15 millió EUR összegű bírságot szabtak ki (vitatott határozat 5. cikke).

9 Figyelemmel az eljárás elhúzódására (102 hónap), a Bizottság mindenesetre önszántából úgy döntött, hogy a bírság összegét 100 000 EUR-val csökkenti. A vitatott határozat ezzel kapcsolatban a következőket tartalmazza:

„(152) [...] A Bizottság elismeri, hogy a jelen ügyben – amely 1991-ben kezdődött – az eljárás jelentősen elhúzódott volt. E helyzetnek számos oka van, ami mind a Bizottságnak, mind a feleknek felróható. Amennyiben a Bizottság ebben a tekintetben kifogásolhatóan járt el, elismeri az ezzel kapcsolatos felelősségét.

(153) Ezért a Bizottság a bírság összegét a FEG esetében [4,5 millióról] 4,4 millió EUR-ra, a TU esetében [2,25 millióról] 2,15 millió EUR-ra csökkenti."

Az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás és a megtámadott ítélet

10 A TU az Elsőfokú Bírósághoz 2000. január 14-én (T-6/00. sz. ügy) érkezett kérelmével keresetet nyújtott be a vitatott határozat, másodlagosan pedig a határozat 5. cikke (2) bekezdésének megsemmisítése, illetve harmadlagosan a rá kiszabott bírság összegének 1000 EUR-ra való csökkentése iránt.

11 Az Elsőfokú Bírósághoz ugyanazon a napon érkezett kérelmével (T-5/00. sz. ügy), a FEG keresetet nyújtott be, amelynek a tárgya azonos volt a TU által benyújtott keresetével.

12 Az Elsőfokú Bíróság első tanácsának elnöke 2000. október 16-i végzésével megengedte a CEF számára, hogy beavatkozzon a Bizottság kérelmének támogatása végett.

13 A FEG és a TU keresetét – amelyeket az eljárás szóbeli szakasza és az ítélethozatal céljából egyesítettek – a megtámadott ítélet elutasította. A fentieket kötelezték a saját, illetve a Bizottság és a beavatkozók az elsőfokú eljárásban a felperesek által benyújtott keresetek alapján indult ügyekben felmerült költségeinek viselésére.

A felek kereseti kérelmei a Bíróság előtt

14 Fellebbezésével a TU azt kéri, hogy a Bíróság:

– helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és hozzon új – a vitatott határozatot részben vagy egészben megsemmisítő – ítéletet, vagy másodlagosan helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, és utalja vissza az ügyet az Elsőfokú Bíróság elé;

– semmisítse meg részben vagy egészben a vitatott határozatot, amennyiben az a TU-ra vonatkozik, vagy az új ítélet meghozatalakor legalább csökkentse jelentős mértékben a rá kiszabott bírság összegét;

– kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére, mind a jelen eljárás, mind az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás tekintetében.

15 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

– utasítsa el a fellebbezést teljes egészében, mint elfogadhatatlant, vagy legalábbis, mint megalapozatlant;

– kötelezze a TU-t a költségek viselésére.

A fellebbezés jogalapjai

16 A TU fellebbezésének alátámasztása céljából öt jogalapra hivatkozik:

– a közösségi jog, illetve az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (a továbbiakban: az Emberi Jogok Európai Egyezménye) megsértése, illetve legalább a megtámadott ítélet indokolásának érthetetlen volta annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a közigazgatási eljárás túlzott időtartama nem vezethet a vitatott határozat megsemmisítéséhez, illetve a bírság további csökkentéséhez;

– az indokolási kötelezettség megsértése annyiban, amennyiben a megtámadott ítélet ellentmondásos, mivel az Elsőfokú Bíróság által a figyelmeztető levél időpontjának tulajdonított fontosság nem egyértelmű;

– téves jogalkalmazás vagy a megtámadott ítélet indokolásának érthetetlensége annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a Bizottság jogosan állapíthatja meg a TU felelősségét a vitatott határozat 1. és 2. cikkében meghatározott jogsértések tekintetében;

– téves jogalkalmazás vagy a megtámadott ítélet indokolásának érthetetlensége annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság a vitatott határozat 1. és 2. cikkében meghatározott jogsértések mindegyikét a megállapított időtartam folyamán elkövetett folyamatos jogsértésnek tekintette, és másrészt amennyiben ugyanezen a hivatkozott jogsértésekhez tartozó időtartamokat vette figyelembe a hivatkozott határozat 3. cikkében megállapított jogsértés időtartamának kiszámítása során;

– téves jogalkalmazás annyiban, amennyiben a jogsértések időtartamának téves megállapítása és az ésszerű határidő elve megsértésének ellenére, az Elsőfokú Bíróság nem ítélt meg további bírságcsökkentést, vagy legalábbis ezen értékelését nem indokolta kellően.

A fellebbezésről

Az ésszerű eljárási határidő elvének megsértésére vonatkozó első jogalapról

A felek érvei

17 Az első jogalap keretében TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság megsértette a közösségi jogot, illetve az Emberi Jogok Európai Egyezményét, vagy legalábbis érthetetlenül indokolta a megtámadott ítéletet, amennyiben úgy döntött, hogy az ésszerű határidő túllépése nem indokolja a vitatott határozat megsemmisítését, illetve a rá kiszabott bírság csökkentését. Ez a jogalap három részre osztható.

– Az első részről, amely a közigazgatási eljárás két szakaszának megkülönböztetésére vonatkozik

18 A TU álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen állapította meg a megtámadott ítélet 78. és 79. pontjában, hogy a közigazgatási eljárás a kifogásközlést megelőző szakaszának elhúzódása önmagában nem sérti a védelemhez való jogot, amennyiben a közösségi versenypolitika terén az érdekelteket formálisan nem vonják eljárás alá a

kifogásközlés kézhezvételéig. Az Elsőfokú Bíróság így a közigazgatási eljárás 57 hónapját tévesen figyelmen kívül hagyta az eljárás időtartama ésszerűségének vizsgálata során.

19 A TU előadja, hogy az ésszerű eljárási határidő megtartásának vizsgálata során, figyelembe kell venni mind a közigazgatási eljárás teljes, mind az egyes szakaszainak időtartamát. Álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság azzal, hogy a hivatkozott eljárás két szakasza között különbséget tett, és a kifogásközlést megelőző szakaszt az eljárás időtartama ésszerűségének vizsgálata szempontjából „irrelevánsnak" tekintette, a közösségi joggal összeegyeztethetetlen módon járt el.

20 Másrészt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 79. és 80. pontjában tévesen alkalmazta az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó ítélkezési gyakorlatát, annak kimondásával, hogy a kifogásközlés kézhezvételének hivatalos időpontját kell a formális eljárás alá vonás, valamint a Szerződés [81]. és [82]. cikkének végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. (első) tanácsi rendelet (HL 1962. L 13., 204. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.; a továbbiakban: 17. rendelet) 3. cikke szerint az eljárás kezdeti időpontjának tekinteni, továbbá hogy mind a büntetőügyekben, mind a jelen ügyben az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének (1) bekezdése szerinti ésszerű határidőt ezen időponttól kezdődően kell számítani.

21 A TU előadja, hogy a jelen ügy sajátos körülményeire tekintettel a „formális eljárás alá vonás időpontja" nem a kifogásközlés, hanem a figyelmeztető levél, esetleg az első információkérés kézhezvételének időpontja.

22 A Bizottság előadja, hogy a TU első jogalapja a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul. Álláspontja szerint, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 77. pontjában megállapította, hogy az eljárás első szakasza rendkívül hosszú volt. Így,

az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette az első szakasz időtartamát az eljárás – az első eljárási cselekmények és a vitatott határozat meghozatala közötti – időtartama ésszerűségének vizsgálata során.

23 A Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság azzal, hogy megállapította, hogy mind a közigazgatási eljárás első, mind a második szakasz túlságosan hosszú volt, és ezt követően megvizsgálta, hogy az ésszerű eljárási határidő túllépése sértette-e a TU védelemhez való jogát, a Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően járt el, amely szerint a vizsgálat különböző szakaszainak ésszerűtlen elhúzódása nem jelenti automatikusan az ésszerű eljárási határidő elvének megsértését. Az is szükséges, hogy az érintett vállalkozások bizonyítsák azt, hogy az eljárás ésszerűtlen időtartama miatt sérült a védelemhez való joguk (C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P. – C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-8375. o.] 173–178. pontja).

24 A jelen ügyben a Bizottság álláspontja szerint a TU nem bizonyította meggyőzően azt, hogy a közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása sértette volna a védelemhez való jogát.

25 A Bizottság kiemeli azt is, hogy a megtámadott ítélet 87–92. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság annak vizsgálata során, hogy az eljárás – korábban már megállapított – ésszerűtlen időtartama a jelen ügyben sértette-e a TU védelemhez való jogát, az eljárás első és második szakaszát is elemezte.

26 Másodlagosan a Bizottság előadja, hogy nem releváns az a kérdés, hogy a kifogásközlés vagy a figyelmeztető levél kézhezvételének időpontját kell-e figyelembe venni a TU az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikke szerinti eljárás alá

vonásának megállapításához, mivel a megtámadott ítélet 75–85. pontjának szövegéből világosan kiderül, hogy az Elsőfokú Bíróság mind a közigazgatás eljárás a figyelmeztető levél kézhezvételével kezdődő első szakasza, mind az eljárás második szakasza tekintetében megvizsgálta az ésszerű eljárási határidő elvének tiszteletben tartását.

27 A Bizottság álláspontja szerint az első jogalap első részét, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

– Az első jogalap második részéről, amely a közigazgatási eljárás túlzott időtartamára vonatkozik

28 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság elmulasztotta a Bizottság egyes mulasztásainak megállapítását. Nevezetesen a kifogásközlést csak a figyelmeztető levél megküldése után 57 hónappal küldte meg a FEG részére. A TU álláspontja szerint a Bizottság hosszú ideig bizonytalanságban tartotta az érdekelteket arra vonatkozóan, hogy milyen eljárási cselekményekre számíthatnak.

29 A közigazgatási eljárás hosszának arra kellett volna vezetni, hogy az Elsőfokú Bíróság bizonyítás lefolytatása nélkül megállapítja az ésszerű eljárási határidő elvének megsértését. Függetlenül attól a kérdéstől, hogy a TU védelemhez való jogát megsértették-e, a fenti határidő ilyen mértékű túllépése lehetővé tehette volna az Elsőfokú Bíróság számára annak megállapítását, hogy a vitatott határozatot nem lehetett volna elfogadni, mivel az érdekelteket ilyen hosszú ideig nem lehet bizonytalanságban tartani.

30 A Bizottság emlékeztet arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a közigazgatási eljárás ésszerűtlen elhúzódása csak akkor vezethet a Bizottság határozatának megsemmisítéséhez, ha az érintett vállalkozások bizonyítják, hogy az ésszerű határidő túllépése sértette a védelemhez való jogukat. Ezt a kérdést megvizsgálta az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 87–93. pontjában, és arra a következtetésre jutott, hogy semmilyen bizonyíték nem támasztja alá a TU érdeksérelmét.

31 A Bizottság előadja, hogy az az állítás, amely szerint az Elsőfokú Bíróság elmulasztotta az ésszerű eljárási határidő több ízben való megsértésének megállapítását, a fenti bíróság ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul, és így az nyilvánvalóan elfogadhatatlan.

– Az első jogalap harmadik részéről, amely a védelemhez való jog megsértésére irányul

32 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, vagy legalábbis a megtámadott ítélet indokolása érthetetlen annyiban, amennyiben kimondta, hogy a TU védelemhez való jogát nem érintette a közigazgatási eljárás ésszerűtlen elhúzódása (a megtámadott ítélet 79. pontja a 93–94. ponttal együttesen).

33 Másrészt előadja, hogy a védelemhez való jogát érintette az eljárás a kifogásközlés kézhezvételét megelőző szakasza. Különösen azokra a kedvezőtlen következményekre hivatkozik, amelyekkel a hivatkozott időtartam miatt a bizonyítékok összegyűjtése során került szembe.

34 A TU előadja, hogy megfosztották annak lehetőségétől, hogy sikeresen kutasson bizonyítékok után. Mivel ilyen hosszú idő telt el, egyre nehezebbé vált a tőle megkívánt mentő bizonyítékok összegyűjtése, annak ellenére, hogy a vállalkozásokat terhelő – az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 87. pontjában jelzett – általános gondosság kötelezettségét tiszteletben tartva járt el.

35 A Bizottság elsődlegesen előadja, hogy az első jogalap harmadik része az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 87–93. pontjában foglalt ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul, és ezért az nyilvánvalóan elfogadhatatlan.

36 Másodlagosan a Bizottság vitatja a TU azon érvét, amely szerint a vizsgálat túlzott időtartama lehetetlenné tette a számára azt, hogy bizonyítékok után kutasson. Ebben a tekintetben a Bizottság emlékeztet arra, hogy a TU ezeket az érveket az Elsőfokú Bíróság elé terjesztette, amely elvetette azokat a megtámadott ítélet 87. és 88. pontjában. Az Elsőfokú Bíróság erre vonatkozó következtetéseit a TU nem cáfolta meg.

37 A CEF ugyanígy előadja a válaszbeadványában, hogy a TU első jogalapja a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul. Az eljárás ésszerű időtartamának értékelése során az Elsőfokú Bíróság jogszerűen járt el azzal, hogy az időtartam kezdetének az információkérés időpontját, 1991. július 25-ét vette figyelembe.

38 Az eljárás ésszerű időtartamát, valamint a védelemhez való jog megsértését illetően a CEF a C-185/95 P. sz., Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben 1998. december 17-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-8417. o.) 49. pontjára hivatkozik annak alátámasztása érdekében, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot annak megállapításával, hogy bár a közigazgatási eljárás első szakasza túlságosan elhúzódott, az ésszerű eljárási határidő elve nem sérült a védelemhez való jog megsértésére vonatkozó bizonyíték hiányában.

39 Mindenesetre a CEF előadja, hogy ez az Elsőfokú Bíróságnak a jelen ügyre vonatkozó ténymegállapításai közé tartozik, amely nem képezi tárgyát a Bíróság felülvizsgálatának. Az első jogalapot ezért elfogadhatatlansága, vagy legalábbis megalapozatlansága miatt el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

40 A versenypolitika terén a közigazgatási eljárásokban az ésszerű határidő betartása közösségi jogi alapelv, amelynek a betartását a közösségi bíróságok biztosítják (a C-282/95. P. sz., Guérin automobiles kontra Bizottság ügyben 1997. március 18-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-1503. o.] 36. és 37. pontja, valamint a fent hivatkozott Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 167–171. pontja).

41 Meg kell vizsgálni, hogy az Elsőfokú Bíróság tévedésen alkalmazta-e a jogot azzal, hogy elutasította a fenti elv állítólagos Bizottság általi megsértésére vonatkozó érveket.

42 A TU állításával ellentétben, az Elsőfokú Bíróság az ésszerű eljárási határidő elvének alkalmazása céljából különbséget tett a közigazgatási eljárás két szakasza, vagyis a közigazgatási eljárás a kifogásközlést megelőző első szakasza, valamint az eljárás további részének megfelelő szakasza között (lásd a megtámadott ítélet 78. pontját).

43 Ez a megközelítés valóban megfelel a Bíróság ítélkezési gyakorlatának. Így a fent hivatkozott Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 181–183. pontjában a Bíróság megállapította, hogy lehetséges a közigazgatási eljárás két különböző – az eljárás belső logikájának megfelelő – szakaszának

vizsgálata. A kifogásközléssel záruló első szakasz kezdete az az időpont, amikor a Bizottság a közösségi jogalkotó által ráruházott hatáskörében eljárva olyan intézkedést tesz, amelyben jelzi a jogsértést, és lehetővé teszi az érintett vállalkozás számára, hogy az eljárás alakulását illetően állást foglaljon. A második szakasz a kifogásközléstől a végleges határozat elfogadásáig tart. Ez teszi lehetővé a Bizottság számára, hogy a felrótt jogsértés tekintetében végleges határozatot hozzon.

44 A közigazgatási eljárás két szakasza közti különbségtételt követően, az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta ezek időtartamának túlzott jellegét.

45 Az első szakaszt illetően az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 77. pontjában, hogy a Bizottság három évet várt az első helyszíni vizsgálatok lefolytatásáig azt követően, hogy a 17. rendelet 11. cikke alapján információkérést küldött a TU részére. Az Elsőfokú Bíróság elismerte, hogy ez az időtartam túlzott, és a Bizottság tétlenségének tulajdonítható.

46 A közigazgatási eljárás második szakasza tekintetében, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 85. pontjában megállapította, hogy körülbelül 23 hónap telt el a felek meghallgatása és a vitatott határozat között, amely időtartam jelentős anélkül, hogy az a FEG-nek vagy a TU-nak felróható lenne. Az Elsőfokú Bíróság megállapította ezért, hogy a Bizottság túllépte a hivatkozott határozat meghozatalához általában szükséges időtartamot.

47 Mivel az eljárás – a FEG-nek vagy a TU-nak nem felróható – túlzott elhúzódásának megállapítása önmagában nem volt elegendő az ésszerű eljárási határidő elve megsértésének megállapításához, az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta, hogy ez milyen

hatással volt a TU védelemhez való jogára. E megközelítés alapvetése a megtámadott ítélet 74. pontjából következik, amelyben az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy az eljárási határidő túllépése csak akkor indokolja a jogsértést megállapító határozat megsemmisítését, ha bizonyítható, hogy ezen elv megsértése sértette az érintett vállalkozások védelemhez való jogát. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja szerint a fenti meghatározott eseten kívül az ésszerű határidőn belüli határozathozatal kötelezettségének megsértése nem érinti a 17. rendelet alapján folytatott közigazgatási eljárás érvényességét.

48 Az ésszerű eljárási határidő elve megsértése megállapításának e feltétele jogszerű. A fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 49. pontjában az Elsőfokú Bíróság előtti eljárás időtartamának értékelése körében a Bíróság kimondta, hogy amennyiben megállapítható, hogy az eljárás időtartama kihatott a jogvita eldöntésére, ez a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezését vonhatja maga után. Ugyanezt a megközelítést alkalmazza az Elsőfokú Bíróság érvelése során, amely alapján arra a következtetésre jutott, hogy a Bizottság előtti eljárás túlzott időtartama a vitatott határozat megsemmisítéséhez vezethet, amennyiben a TU védelemhez való joga sérült, amely feltételezés helytállósága esetén az nyilvánvalóan kihatott az eljárás tárgyára.

49 Következésképpen ebben a körben meg kell vizsgálni a TU védelemhez való joga állítólagos megsértésének az Elsőfokú Bíróság általi elemzését.

50 A megtámadott ítéletből következik, hogy ez a vizsgálat kizárólag a TU védelemhez való jogának a közigazgatási eljárás második szakasza elhúzódása miatti megsértésére korlátozódik. A hivatkozott ítélet 93. pontjában az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása a meghallgatást követően nem érintette a FEG és a TU védelemhez való jogát.

51 Az eljárásnak a kifogásközlést megelőző szakaszát illetően, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 79. pontjában kifejtette, hogy a közigazgatási eljárás e szakaszának elhúzódása önmagában nem érinthette a védelemhez való jogot, mivel a FEG-et és a TU-t formálisan nem vonták eljárás alá a kifogásközlés kézhezvételéig.

52 Ez a következtetés helyes annyiban, amennyiben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a FEG és a TU csak kifogásközlés megküldésével értesültek hivatalosan arról, hogy a Bizottság az általa lefolytatott vizsgálat következtében milyen jogsértéseket ró fel nekik. Az Elsőfokú Bíróság érvelése azon alapul, hogy az érintett vállalkozások csak a közigazgatási eljárás második szakaszában élhetnek védelemhez való jogukkal, erre kifogásközlést megelőző szakaszban nincsen lehetőség, mivel a Bizottság még nem fogalmazta meg az állítólagos jogsértéseket.

53 Ugyanakkor az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 79. pontjában tett megállapítás figyelmen kívül hagyja annak lehetőségét, hogy az eljárás első szakaszának túlzott időtartama hatással lehetett volna a TU védelemhez való jogának gyakorlására a közigazgatási eljárás második, a kifogásközlés megküldését követő szakaszában.

54 A közigazgatási eljárás első szakaszának túlzott elhúzódása befolyásolhatja az érintett vállalkozások jövőbeli védekezési lehetőségét, csökkentve a védelemhez való jog hatékonyságát, amikor arra az eljárás második szakaszában hivatkoznak. Ugyanis – amint azt a főtanácsnok indítványának 123. pontjában kifejtette – minél több idő telik el egy olyan vizsgálati cselekmény, mint a jelen ügyben a figyelmeztető levél és a kifogásközlés között, annál inkább valószínű, hogy a kifogásközlésben felrótt jogsértéssel kapcsolatos mentő bizonyítékokat lehetetlen, vagy csak nehézségek

árán lehet összegyűjteni, különösen ami a mentő tanúvallomásokat illeti, tekintettel az érintett vállalkozások vezető testületeinek összetételében valószínűleg bekövetkező változásokra és a személyzeti változásokra. Az ésszerű eljárási határidő elvére vonatkozó vizsgálata körében, az Elsőfokú Bíróság nem vette kellően figyelembe a fenti elv alkalmazásának ezen aspektusát.

55 A védelemhez való jog tiszteletben tartása, amely elv alapvető jellegét a Bíróság ítélkezési gyakorlata több ízben hangsúlyozta (lásd különösen a 322/81. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítélet [EBHT 1983., 3461. o.] 7. pontját) a jelen ügyhöz hasonló eljárásokra vonatkozóan, nagy hangsúlyt fektet annak elkerülésére, hogy ezek a jogok orvosolhatatlanul sérüljenek az első szakasz túlzott elhúzódása miatt, továbbá, hogy ez az időtartam ne akadályozza meg az olyan magatartások fennállását cáfoló bizonyítást, amelyek megalapozhatják az érintett vállalkozások felelősségét. Ezért a védelemhez való jog esetleges sérülésének vizsgálata nem korlátozódhat arra a szakaszra, amikor ez a jog ténylegesen érvényesül, vagyis a közigazgatási eljárás második szakaszára. A védelemhez való jog hatékonysága esetleges gyengülésének forrására vonatkozó vizsgálatnak az eljárás egészére ki kell terjednie, figyelembe véve annak teljes hosszát.

56 Így az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy a megtámadott ítéletben a védelemhez való jog állítólagos – a közigazgatási eljárás túlzott elhúzódása miatti – megsértésének vizsgálatát az eljárás második szakaszára korlátozta. Elmulasztotta annak vizsgálatát, hogy a közigazgatási eljárás teljes időtartama – beleértve a kifogásközlést megelőző szakaszt is – a Bizottságnak felróható túlzott időtartama, érinthette-e a TU és a FEG későbbi védekezési lehetőségét, illetve különösen azt, hogy ez utóbbi ezt a tényt meggyőzően bizonyította-e.

57 Következésképpen a TU első jogalapját el kell fogadni annyiban, amennyiben az ésszerű eljárási határidő elvének alkalmazása során téves jogalkalmazás tekintetében megalapozott. Következésképpen a megtámadott ítéletet azon részében hatályon kívül kell helyezni, amely szerint a közigazgatási eljárás első szakaszának elhúzódása önmagában nem érinthette a TU védelemhez való jogát.

58 A Bíróság alapokmánya 61. cikke első bekezdésének értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság az Elsőfokú Bíróság határozatát hatályon kívül helyezi, az ügyet érdemben maga is eldöntheti, amennyiben a per állása megengedi, vagy határozathozatalra visszautalhatja az Elsőfokú Bírósághoz.

59 A jelen ügyben mivel a közigazgatási eljárás elhúzódására tekintettel a védelemhez való jog állítólagos megsértésének kérdése elsőfokon megvitatásra került, és a TU-nak így lehetősége volt érvei előadására ebben a tekintetben, a Bíróság érdemben eldöntheti az ügyet.

60 Az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett keresetében a TU előadta, hogy a közigazgatási eljárás elhúzódása hatással volt a védelemhez való jogának gyakorlására és így az ellene folytatott eljárás kimenetelére. Már a kifogásközlés kézhezvételekor korlátozták a védelemben.

61 Meg kell ezért vizsgálni, hogy a TU kellően bizonyította-e, hogy a kifogásközlés időpontjában, vagyis 1996. július 3-án azért volt csak korlátozott lehetősége a Bizottság által közölt kifogások megcáfolására, mert a közigazgatási eljárás első szakasza ésszerűtlenül hosszú volt.

62 Először a TU megjegyzi, hogy a Bizottság által a vitatott határozatban megállapított jogsértések elsősorban a FEG, a NAVEG és a TU képviselői között folyt tárgyalásokról készült beszámolókon alapulnak. Egyes esetekben az utóbbi vállalkozás munkavállalói, akik akkoriban részt vettek ezeken a megbeszéléseken, már régen nem dolgoztak a vállalkozásnál. Ugyanígy, a FEG regionális gyűléseinek résztvevői, Van Hulten, de Beun, Romein és Van Wingen urak már néhány éve

elhagyták a TU-t, vagy mert nyugdíjba vonultak, vagy betegség miatt. Coppoolse úr, akire a határozat indokolásának 65. és 69. pontja, mint a FEG a TU-t képviselő elnökére hivatkozik, 1989 óta nem alkalmazottja a TU-nak, és 1992. június 1-jét követően pedig a TU anyavállalatának, a Schotmannak sem.

63 A TU előadja, hogy ezen személyek hiányában nem követelhető meg ésszerűen, hogy rekonstruálni tudja az abban az időszakban lefolytatott tárgyalások pontos tartalmát annak érdekében, hogy védekezni tudjon a Bizottság által a kifogásközlésben megfogalmazott kifogások ellen.

64 Ebben a tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett keresetében a TU elmulasztotta annak pontosítását, hogy ezek a személyek pontosan mikor hagyták el a fenti vállalkozást és azokat a körülményeket, amelyek alkalmasak annak megalapozására, hogy 1996. július 3-án már nem volt lehetőség arra, hogy ezektől a személyektől információkat szerezzen. A TU ugyanígy pontatlan abban a tekintetben, hogy miért volt szükséges a hivatkozott személyek elérése a védelemhez való jogának gyakorlása végett. A TU nem jelzi azt, hogy melyek azok a Bizottság által a vitatott határozatban megfogalmazott kifogások, amelyeket cáfolni tudott volna e személyek közbelépésének köszönhetően.

65 Másodszor a TU tizenegy – találkozókról készült – beszámolóra utal, amelyekre a Bizottság a kollektív kizárólagossági rendszer fennállását alapozta. Ezen találkozókon jelenlévő személyek közül három, Vos úr (a TU és a Holec nevű vállalkozás közötti találkozó), Van der Kaay úr (a FEG 1990. február 4-i „Zuid-Nederland" régió regionális találkozójának résztvevője) és Van Nieuwenhof úr (ugyanezen régió 1991. május 28-i találkozójának résztvevője) nem tudtak a TU rendelkezésére állni.

66 A TU előadja, hogy még amennyiben számíthattak is volna az érintettek részvételére, mindenképpen lehetetlen lenne a megbeszélések rekonstruálása nyolc évvel azok lefolytatása után.

67 Ebben a tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a kifogásközlést 1996. július 3-án küldték meg a TU részére. A TU nem jelzi azt, hogy a három érintett személy mikor távozott, sem azt, hogy az a tény, hogy ezen személyek nem álltak rendelkezésre, milyen módon korlátozta a Bizottság kifogásaival szembeni védekezését.

68 Másrészt nem vitatott az, hogy – legalábbis a FEG 1990. február 4-i „Zuid-Nederland" régió találkozóját illetően – a TU-t nemcsak Van der Kaay úr, hanem más személyek is képviselték, és velük kapcsolatban az utóbbi nem hivatkozott arra, hogy nem álltak rendelkezésre.

69 A fentiekből következik, hogy a TU a védelemhez való jog megsértésére vonatkozó érveit nem támasztják alá olyan meggyőző bizonyítékok, amelyek alapján kimutatható lenne, hogy ez a jogsértés a kifogásközlést megelőző közigazgatási eljárás túlságos elhúzódásának következménye lenne, és hogy a kifogásközlés időpontjában a hatékony védelem lehetősége már emiatt sérült.

70 A TU érvelése nem alkalmas arra, hogy a védelemhez való jog megsértésének valódiságát bizonyítsa, amelyet minden esetben az ügy sajátos körülményeire tekintettel kell vizsgálni.

71 Így a TU által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében előadott, az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó jogalap megalapozatlan, és azt el kell utasítani.

72 Következésképpen a TU által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetében előadott jogalapot a megalapozott rész tekintetében is el kell utasítani.

A figyelmeztető levél megküldését követően keletkezett bizonyítékok állítólagos figyelmen kívül hagyására vonatkozó második jogalapról

A felek érvei

73 A TU álláspontja szerint belső ellentmondás van a megtámadott ítélet indokolásában és következésképpen az indokolás hiányos tekintettel arra, hogy nem egyértelmű, hogy az Elsőfokú Bíróság milyen fontosságot tulajdonít a figyelmeztető levél kézhezvétele időpontjának.

74 Egyrészt az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 79. pontjában megállapította, hogy a kifogásközlés kézbesítése minősül a TU hivatalos eljárás alá vonásának. Ebből a megállapításból következik, hogy a TU eddig az időpontig nem tudta megvédeni magát, mivel hivatalosan nem indították meg ellene az eljárást. Következésképpen az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe a kifogásközlést megelőző időszakot annak értékelése során, hogy a Bizottság tiszteletben tartotta-e az ésszerű eljárási határidő elvét a vitatott határozat elfogadását megelőzően.

75 Másrészt a megtámadott ítélet 196. és 206. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság úgy vélte, hogy a TU-t lényegében eljárás alá vonták a figyelmeztető levél, vagy legalábbis az első információkérés kézhezvételétől kezdődően. Így az Elsőfokú Bíróság indokolás nélkül elvetette a fenti levél kézhezvételét követően keletkezett bizonyítékokat.

76 A TU álláspontja szerint a megtámadott ítélet indokolásában súlyos hiányosságok lelhetők fel, továbbá az Elsőfokú Bíróság megsértette a védelemhez való jogát.

77 A Bizottság előadja, hogy a TU által a fellebbezése alátámasztására előadott második jogalap két téves feltételezésen alapul.

78 Először az Elsőfokú Bíróság figyelembe vette a kifogásközlést megelőző szakaszt a közigazgatási eljárás első eljárási cselekményei és a vitatott határozat közötti időtartam ésszerűségének vizsgálata során.

79 Másodszor a Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a TU által előterjesztett bizonyítékokat és érveket, és megállapította, hogy azok nem bírnak olyan bizonyító erővel, mint amit a TU azoknak tulajdonított. A Bizottság álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság az értékelése során annak a körülménynek is fontosságot tulajdonított, hogy a TU által hivatkozott iratok azután keletkeztek, hogy minden érintett értesült a közigazgatási eljárás Bizottság általi megindításáról.

80 A Bizottság előadja, hogy ez a jogalap az Elsőfokú Bíróság ténybeli értékelésének a Bíróság általi felülvizsgálatára irányul az ügy bizonyítékainak bizonyító ereje tekintetében, és következésképpen, mint elfogadhatatlant, el kell utasítani.

A Bíróság álláspontja

– Előzetes megjegyzések

81 Fontos emlékeztetni a Bíróság felülvizsgálati hatáskörének korlátaira a fellebbezés során.

82 Ezzel kapcsolatban az EK 225. cikkből és a Bíróság alapokmánya 58. cikkének első bekezdéséből az következik, hogy kizárólag az Elsőfokú Bíróság rendelkezik hatáskörrel egyrészt a tényállás megállapítására – kivéve, ha megállapításainak anyagi pontatlansága a hozzá benyújtott eljárási iratokból ered – másrészt a tények értékelésére. Amint az Elsőfokú Bíróság megállapította vagy értékelte a tényállást, a Bíróság rendelkezik hatáskörrel az EK 225. cikk értelmében a tények jogi minősítésének és az abból az Elsőfokú Bíróság által levont jogkövetkezmények felülvizsgálatára (lásd különösen a fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 23. pontját, valamint a C-551/03. P. sz., General Motors kontra Bizottság ügyben 2006. április 6-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-3173. o.] 51. pontját).

83 A Bíróság így nem rendelkezik hatáskörrel sem a tényállás megállapítására, sem – fő szabályként – az Elsőfokú Bíróság által az e tényállás alátámasztására elfogadott bizonyítékok megvizsgálására. Ugyanis, amennyiben a bizonyítékok megszerzése szabályszerűen történt, valamint az általános jogelveket és a bizonyítási teherre és a bizonyításfelvételre vonatkozó eljárási szabályokat tiszteletben tartották, kizárólag az Elsőfokú Bíróság feladata annak mérlegelése, hogy a hozzá benyújtott bizonyítékoknak milyen bizonyító erőt tulajdonít. E mérlegelés, eltekintve e bizonyítékok elferdítésétől, nem minősül a Bíróság vizsgálata alá tartozó jogkérdésnek (lásd különösen a fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 24. pontját és a fent hivatkozott General Motors kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 52. pontját).

84 Másrészt az a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság ítéletének indokolása ellentmondásos vagy hiányos-e olyan jogi kérdés, amely önmagában felvethető a fellebbezés során (a C-401/96. P. sz., Somaco kontra Bizottság ügyben 1998. május 7-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-2587. o.] 53. pontja és a C-446/00. P. sz., Cubero Vermurie kontra Bizottság ügyben 2001. december 13-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-10315. o.] 20. pontja).

85 Az indokolási kötelezettséget illetően, az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az Elsőfokú Bíróság nem köteles olyan magyarázatot adni, amely egyenként és kimerítően követi a felek által előadott összes érvet. Az indokolás lehet közvetett is, amennyiben lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy megismerjék az adott intézkedés okait, és lehetővé teszik a hatáskörrel rendelkező bíróság számára a bírósági felülvizsgálat gyakorlását (lásd ebben a tekintetben a C-204/00. P.,

C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-123. o.] 372. pontját).

– A második jogalap vizsgálata

86 Amennyiben a TU második jogalapja annak bemutatására irányul, hogy a megtámadott ítélet indokolása egyes bizonyítékok bizonyító erejével kapcsolatban hiányos, vagy ellentmondásos ez a jogalap elfogadható.

87 Az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetben, a FEG és a TU vitatták a Bizottság által a vitatott határozatban példaképpen felsorolt, a NAVEG és a FEG között az utóbbi tagjai beszerzései tárgyában létrejött *gentlemen's agreement* végrehajtásával kapcsolatos bizonyítékokat (a továbbiakban: *gentlemen's agreement*). Ebben a tekintetben különösen a Spaanderman Licht két levelére hivatkoztak.

88 A megtámadott ítélet 196. és 208. pontjában az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta e levelek bizonyító erejét.

89 Az 1991. augusztus 14-i levelet illetően az Elsőfokú Bíróság a hivatkozott 196. pontban megvizsgálta a bizonyító erejét, a levél tartalmát, illetve megírásának körülményeit összevetve. Először megállapította, hogy a levelet a NAVEG-nek címezték egy-két nappal korábban feltett kérdésére válaszul. Ezért a NAVEG volt az, aki a Spaanderman Licht kikérdezését kezdeményezte azzal kapcsolatban, hogy

miért nem szállít a CEF részére. Másodszor az Elsőfokú Bíróság jelezte, hogy ez a levél a Bizottság által a FEG-nek és a TU-nak címzett, 1991. július 25-i információkéréseket követően született, és ez a tény megfosztja azt meggyőző jellegétől.

90 Az 1991. május 22-i a Spaanderman Licht által a CEF-nek küldött levelet illetően az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a Spaanderman Licht ebben csak azt jelezte, hogy nem kívánja viszonteladói körét kiterjeszteni. Az Elsőfokú Bíróság mindenesetre megjegyezte, hogy a levél akkor született, amikor a Bizottság vizsgálata már folyamatban volt.

91 Így a megtámadott ítélet 196. és 208. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság kellően indokolta a fenti levelek meggyőző jellegének hiányát és a bizonyítékként való figyelembevételük elutasítását.

92 Ami a megtámadott ítélet indokolásának a TU szerinti ellentmondásosságát illeti, meg kell jegyezni, amint azt a főtanácsnok az indítványának 27. pontjában tette, hogy a közigazgatási eljárás időtartama ésszerűségének és az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett bizonyítékok bizonyító erejének vizsgálata közötti logikai kapcsolat hiányában a hivatkozott ítélet nem tartalmaz ellentmondást.

93 Másrészt, kizárólag az Elsőfokú Bíróság feladata a felek által elé terjesztett bizonyítékok értékelése, amennyiben a bizonyíték nem függ szükségszerűen a közigazgatási eljárás azon szakaszának hosszától, amelyben azt megfogalmazták. Amint azt a főtanácsnok az indítványának 28. pontjában megállapította, a bizonyító erőt az összes körülmény figyelembevételével kell értékelni. A megtámadott ítélet 196. és 208. pontjából következik, hogy az a tény, hogy a Bizottság már megkezdte a vizsgálatot nem az egyetlen oka annak, hogy az Elsőfokú Bíróság elutasította a Spaanderman Licht 1991. május 22-i és augusztus 14-i levelét, mint amely nem alkalmas a Bizottság által előadott bizonyítékok cáfolatára a *gentlemen's agreement*

megkötése tekintetében. Ezért a hivatkozott 196. és 208. pontot nem lehet úgy értelmezni, hogy semmilyen bizonyító erő nem tulajdonítható olyan iratnak, amelyet akkor fogalmaztak, amikor a Bizottság vizsgálata már folyamatban volt.

94 A fentiekre tekintettel a fellebbezés alátámasztására előterjesztett második jogalapot, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A TU-nak a Bizottság által megállapított jogsértésekben való részvételére vonatkozó harmadik jogalapról

95 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, mivel a megtámadott ítélet indokolása érthetetlen annyiban, amennyiben a megtámadott ítélet 367. és 379. pontjában kimondta, hogy a Bizottság megalapozottan rótta fel a TU-nak, hogy részt vett a FEG kollektív kizárólagossági rendszerével és az árra vonatkozó megállapodásaival kapcsolatos jogsértésekben. A harmadik jogalap három részből áll.

A harmadik jogalap első részéről, amely a TU-nak a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvételére vonatkozik

– A felek érvei

96 A harmadik jogalap ezen részében a TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot legalábbis annyiban, hogy a megtámadott ítéletet érthetetlen módon indokolta annak kimondásával, hogy a TU aktív módon részt vett a *gentlemen's agreement* formájában létrejött kollektív kizárólagossági rendszerben.

97 Először az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe a FEG belső működési szabályait, valamint a társulásokra vonatkozó holland szabályozást.

98 A TU emlékeztet az Elsőfokú Bíróság elé terjesztett érvelésére, amely szerint semmilyen befolyást nem gyakorolhatott a FEG döntéseire. Előadja, hogy a fenti állítása ellenére az Elsőfokú Bíróság úgy döntött a megtámadott ítélet 352. pontjában, hogy sem a Bizottság azon állítása elleni kifogások nem voltak relevánsak, amely szerint a TU fontos szerepet játszott a kollektív kizárólagossági rendszerben, sem pedig azon érvei, amelyek a FEG belső működési szabályzatára, illetve a társulásokra vonatkozó holland szabályokra hivatkoztak.

99 Az Elsőfokú Bíróság erre vonatkozó értékelése érthetetlen, mivel a megtámadott ítélet 356. pontjában megállapította, hogy a FEG belső működési szabályzata valóban releváns a TU által a szövetség tevékenységében játszott szerep értékelése szempontjából.

100 A Bizottság előadja ebben a tekintetben, hogy a megtámadott ítélet 352. és 356. pontja közötti állítólagos ellentmondás a hivatkozott ítélet téves értelmezésén alapul.

101 Így, a Bizottság szerint a megtámadott ítélet 352. pontjában az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a TU nem rejtőzködhet a FEG belső működési szabályzata, valamint a társulásokra vonatkozó holland szabályozás rendelkezéseinek szövege mögé annak alátámasztására, hogy nem vett részt a vitatott jogsértésekben. A Bizottság előadása szerint az Elsőfokú Bíróság kiemelte, hogy kizárólag a valós történéseket kell figyelembe venni, nem pedig azt, hogy formálisan mi lehetséges vagy megengedett.

102 Másrészt a megtámadott ítélet 356. pontjában az Elsőfokú Bíróság – éppen a TU által a FEG ügyeiben játszott tényleges szerep értékelése alapján – kimondta, hogy a TU ténylegesen részt vett a kollektív kizárólagossági rendszerben.

103 Másodszor a TU szerint érthetetlen az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 353. pontjában követett érvelés, amelyben egyetért a Bizottság által a vitatott határozatban alkalmazott kritériummal; vagyis a FEG és a TU érdekazonosságával. A TU szerint az a tény, hogy a TU az egyike a FEG legfontosabb tagjainak, nem bizonyítja az ő és a FEG érdekeinek „természetes egybeesését".

104 A jelen ügyben nem releváns az érdekegységen alapuló kritérium; az Elsőfokú Bíróságnak a TU és a FEG közötti akarategységet kellett volna feltárnia.

105 Ebben a tekintetben a Bizottság előadja, hogy az Elsőfokú Bíróságnak a FEG és a TU érdekei egybeesésére vonatkozó megállapítása nem kizárólag azon alapul, hogy az utóbbi egyike volt a FEG legjelentősebb és fő tagjainak. Álláspontja szerint a megtámadott ítélet 356. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság azt is figyelembe vette, hogy a TU képviselői több éven keresztül részt vettek a FEG vezetőségében, bizonyos időszakban még az elnök is közülük került ki, továbbá a vállalkozás jelentős képviselettel bírt a különböző termékbizottságokban.

106 A Bizottság ugyanígy vitatja a TU azon érvelését, amely szerint az Elsőfokú Bíróságnak vizsgálnia kellett volna a TU és a FEG közötti „akarategység" fennállását. Álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta, hogy a TU részt vett-e kollektív kizárólagossági rendszerben, és mivel arra a következtetésre jutott, hogy valóban így volt, ez elegendő volt ahhoz, hogy a jogsértést a TU-nak tulajdonítsa.

107 Harmadszor a TU az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 356. pontjában tett megállapítására hivatkozik, amely szerint a TU „egyike a FEG legnagyobb tagjainak", és „ez volt az oka annak, hogy egyes igazgatói, illetve munkavállalói 1985 és 1995 között részt vettek a FEG vezetőségében és a szövetség szerveinek döntéshozatalában", továbbá előadja, hogy ez a megállapítás nem elegendő annak megalapozásához, hogy a TU „aktívan" részt vett a vitatott határozat 1. cikkében meghatározott jogsértésekben.

108 A jelen ügyben a Bizottságnak meg kellett volna vizsgálnia, hogy a TU bármilyen más módon kifejezte-e egyetértését a FEG vezetőségében részt vevő „képviselőjének" magatartásával, és következésképpen a FEG politikájával, illetve annak végrehajtásával. A Bizottság ezt nem tette meg, és így az Elsőfokú Bíróság ezzel kapcsolatos értékelése jogilag téves.

109 A Bizottság előadja ezzel kapcsolatban, hogy a TU nyilvánvalóan félreértelmezte az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 356–361. pontjában megvizsgált összes bizonyítékot. Előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet hivatkozott pontjaiban megállapította a TU részvételét a *gentlemen's agreement*-ben, tekintettel arra, hogy nem csupán azokon a találkozókon vett részt, amelyek során a megállapodás megvitatásra került, anélkül, hogy elhatárolta volna magát egy ilyen megállapodástól, hanem – mint a FEG vezetőségének tagja – közvetlenül érintett volt a megállapodás kidolgozásában és megvalósításában.

110 Következésképpen az Elsőfokú Bíróság a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvétel a TU-nak való felróhatóságára vonatkozó értékelése során jogilag helyes kritériumokat alkalmazott.

– A Bíróság álláspontja

111 A harmadik jogalap ezen első részében a TU lényegében vitatja azokat a jogi kritériumokat, amelyekre az Elsőfokú Bíróság a Bizottság által a TU-nak a kollektív

kizárólagossági rendszerben való részvételére vonatkozóan előterjesztett bizonyítékok értékelését alapozta. Mivel valamely jogsértés adott vállalkozásnak való felróhatóságának értékelése jogi kérdés, a Bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta-e a jogot annak megállapításával, hogy a Bizottság jogszerűen jutott arra a következtetésre, hogy a TU aktívan részt vett a versenykorlátozó magatartásban.

112 Másrészt a harmadik jogalap e része keretében a TU a megtámadott ítélet indokolásának – a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvételével foglalkozó – több pontjának állítólagos hiányosságára hivatkozik.

113 Következésképpen a harmadik jogalap első része elfogadható.

114 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely vállalkozás kartellben való részvételének a jogilag megkövetelt módon történő bizonyításához elegendő, ha a Bizottság bizonyítja, hogy az érintett vállalkozás részt vett olyan találkozókon, amelyek során versenykorlátozó megállapodásokat kötöttek anélkül, hogy a vállalkozás ezt kifejezetten ellenezte volna. Amennyiben megállapításra került, hogy a vállalkozás részt vett ilyen találkozókon, a vállalkozás feladata olyan bizonyítékok előterjesztése, amelyek megalapozzák azt, hogy a részvétele mentes volt minden versenykorlátozó szándéktól, bizonyítva azt, hogy jelezte versenytársainak, hogy a találkozókon más szemlélettel vett részt. (lásd a C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-4125. o.] 96. pontját és a C-199/92. sz., Hüls kontra Bizottság ügyben 1999. július 8-án hozott ítélet [EBHT 1999., I-4287. o.] 155. pontját).

115 A megtámadott ítélet 359–361. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság a fenti érvek alapján értékelte a Bizottság által a TU-nak a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvétele alátámasztására előterjesztett bizonyítékokat. Az Elsőfokú Bíróság a vizsgálata során egyáltalán nem abból a feltételezésből indult ki, hogy egy vállalkozásnak valamely szakmai szövetségben való részvétele

automatikusan arra enged következtetni, hogy a szövetség jogsértő magatartásait a vállalkozásnak fel lehet róni. Ebben a tekintetben a hivatkozott ítélet 355. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság a jogsértés megvalósításában való személyes részvétel kritériumát alkalmazta.

116 Az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 357. pontjában megállapította, hogy a Bizottság összegyűjtötte a *gentlemen's agreement* fennállását bizonyító jeleket. Az Elsőfokú Bíróság szerint a Bizottság a FEH és a NAVEG közötti kapcsolatra utaló okirati bizonyítékokat talált, amelyben hivatkoztak a *gentlemen's agreement*-re. Ezek az iratok egy, a NAVEG és a FEG vezetőségei között létrejött, 1986. március 11-i találkozóval kezdődő időtartamra vonatkoznak. A Bizottság továbbá előterjesztette az 1989. február 28-án és 1991. október 21-én a fenti vezető testületek között létrejött találkozók folyamán keletkezett szándéknyilatkozatokat, valamint a FEG a NAVEG-nek szóló 1991. november 18-i levelét.

117 A TU-nak a *gentlemen's agreement*-ben való személyes részvételét illetően az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 358. pontjában, hogy a FEG és a NAVEG vezető testületeinek a Bizottság által hivatkozott találkozói közül, bár az 1989. február 28-i találkozón a TU nem volt jelen, illetve képviselve sem volt, a FEG mindenesetre beszámolót küldött erről a találkozóról. Nem vitatott másrészt az Elsőfokú Bíróság azon megállapítása, hogy a TU jelen volt a többi találkozón (az 1986. március 11-i és 1991. október 25-i találkozókon), valamint 1991-ben képviselettel rendelkezett a FEG vezetőségében.

118 A megtámadott ítélet 360. pontjában, az Elsőfokú Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy elhatárolódására vonatkozó bizonyíték hiányában, sőt a FEG vezetőségi tagja minőségében való részvétele miatt úgy kell tekinteni, hogy a TU részt vett a *gentlemen's agreement*-ben.

119 Következésképpen az Elsőfokú Bíróságnak nem alkalmazta tévesen a jogot a TU a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvételének értékelésére vonatkozóan.

120 Meg kell vizsgálni továbbá a TU által annak alátámasztására előadott érveket, amely szerint a megtámadott ítélet indokolása hiányos a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvétele tekintetében.

121 Először a TU-nak a megtámadott ítélet 352. és 356. pontja közötti állítólagos ellentmondásosságra vonatkozó érvével kapcsolatban meg kell állapítani, hogy ezen pontok figyelmes olvasata nem enged semmilyen ellentmondásra következtetni.

122 A megtámadott ítélet 350. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a TU által a jogsértésekben való aktív részvételének cáfolata érdekében előterjesztett kifogásokat annak vizsgálata során, hogy a Bizottság kellően bizonyította-e a fenti társaságnak a vitatott határozat 1. és 2. cikkében meghatározott jogsértésekben való részvételét.

123 A TU-nak a kollektív kizárólagossági rendszerben való részvételét illetően, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 352. pontjában elvetette azt az érvelést, amely szerint a társaság nem gyakorolt befolyást a FEG döntéseire. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a TU-nak a FEG belső működési szabályzatával és a társulásokra vonatkozó holland szabályozással kapcsolatos érvei nem relevánsak. Álláspontja szerint azt kell megállapítani, hogy a TU részt vett-e a *gentlemen's agreement*-ben, és nem pedig azt, hogy a FEG szabályzata vagy a hivatkozott szabályozás ezt megengedték-e számára.

124 Ez az érvelés – helyesen – azon alapul, hogy bizonyítani kell a TU-nak a *gentlemen's agreementben* való tényleges részvételét, és nem csupán azt, hogy a részvétel lehetséges.

125 Éppen a fenti érvelésre hivatkozással állapította meg az Elsőfokú Bíróság a TU a kollektív kizárólagossági rendszerben való tényleges részvételének vizsgálata keretében, hogy releváns az a tény, hogy TU egyes igazgatói és munkavállalói részt vettek a FEG vezetőségében, valamint a megtámadott ítélet 356. pontjában utalt a FEG szabályzatára, amely szerint ez a szerv látja el a szövetség általános vezetését.

126 A megtámadott ítélet indokolása ezért ebben a tekintetben nem ellentmondásos.

127 Másodszor a megtámadott ítélet 353. pontjával szemben felvetett kifogást illetően meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróságnak a FEG és a TU érdekei egybeesésére vonatkozó megállapítása nem csupán azon alapul, hogy az utóbbi volt a FEG egyik legfontosabb tagja. A hivatkozott ítélet 356. pontjából következik, hogy az Elsőfokú Bíróság azt is figyelembe vette, hogy a TU képviselői több éven keresztül részt vettek a FEG vezetőségében, bizonyos időszakban még az elnök is közülük került ki, és a vállalkozás jelentős képviselettel bírt a különböző termékbizottságokban.

128 A TU és a FEG között fennálló akarategység az Elsőfokú Bíróság általi vizsgálatának állítólagos szükségességét illetően meg kell jegyezni, hogy amennyiben az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta, hogy a TU ténylegesen részt vett-e a *gentlemen's agreement*-ben, és arra a következtetésre jutott, hogy igen, teljesül az a feltétel, amely alapján a jogsértésben való részvétel a hivatkozott vállalkozásnak felróható.

129 A fentiekre tekintettel a harmadik jogalap első részét, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A harmadik jogalap második részéről, amely a TU a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésében való részvételére vonatkozik

– A felek érvei

130 A TU az Elsőfokú Bíróság téves jogalkalmazására, vagy legalábbis a megtámadott ítélet érthetetlen indokolására hivatkozik annak értékelése során, hogy a TU részt vett-e a FEG, illetve a szövetség tagjainak összehangolt magatartásában – és amennyiben igen, mennyi ideig –, amely magatartások arra irányultak, hogy elérjék a NAVEG-ban tagsággal nem rendelkező vállalkozások a *gentlemen's agreement*-hez történő csatlakozását.

131 Az Elsőfokú Bíróság nem vette figyelembe azt, hogy a TU utoljára 1991. július 2-án gyakorolt nyomást egy, a NAVEG-ben tagsággal nem rendelkező gyártóra annak érdekében, hogy az ne szállítson elektrotechnikai termékeket olyan vállalkozásoknak, amelyek nem tagjai a FEG-nek. A TU előadja, hogy ezért téves annak közvetett megállapítása – amint azt az Elsőfokú Bíróság tette – hogy a TU aktívan részt vett a vitatott határozat 1. cikkében megállapított jogsértésben 1991. július 2-át követően, vagy legalábbis a megtámadott ítélet indokolása hiányos e tekintetben. A fenti időpontot követően a Bizottság nem tárt fel a TU részéről ilyen jellegű magatartást.

132 Ebben a tekintetben a Bizottság előadja, hogy a TU kérelme az Elsőfokú Bíróság az 1991. július 2-i időpontra vonatkozó ténybeli értékelésének felülvizsgálatára irányul, valamint hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint egy tiltott megállapodás résztvevőjét felelősnek kell tekinteni ezen megállapodás vonatkozásában mindaddig, amíg nyilvánosan el nem határolja magát annak tartalmától, amit a TU soha nem tett meg.

133 Másodlagosan a Bizottság megjegyzi, hogy a TU figyelmen kívül hagyja az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 366. pontjában tett megállapítását, amely szerint a TU

nemcsak önállóan gyakorolt nyomást a NAVEG-ben tagsággal nem rendelkező vállalkozásokra, hanem azt követően „a FEG más tagjaival együttesen" is. Ez a megállapítás további indokot ad arra, hogy a TU-t a jogsértés teljes időszaka tekintetében felelősnek kell tekintetni.

– A Bíróság álláspontja

134 Amennyiben a harmadik jogalap második része lényegében azon jogi kritériumokra irányul, amelyek alapján az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a Bizottság által a TU-nak a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésében játszott szerepére vonatkozóan előterjesztett bizonyítékokat, ez a rész elfogadható.

135 Mindenesetre a TU félreértelmezte az Elsőfokú Bíróság által a megtámadott ítélet 365. pontjában megfogalmazott következtetéseket.

136 Így a hivatkozott ítélet 365. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a TU a FEG legjelentősebb tagjainak egyike volt, és ebben a minőségében folyamatosan képviselte magát a FEG vezetőségében 1985 és 1995 között, az 1990-es évet kivéve. Az Elsőfokú Bíróság másrészt megállapította, hogy a TU ebben a minőségében közvetlenül részt vett a FEG üzletpolitikájának alakításában, illetve értesült a FEG és a NAVEG között a kollektív kizárólagossági rendszer tárgyában folytatott tárgyalásokról, anélkül hogy azoktól nyilvánosan elhatárolódott volna.

137 A megtámadott ítélet 366. pontjában az Elsőfokú Bíróság hozzátette, hogy a Bizottság által a vitatott határozat indokolásának 53–70. pontjában megvizsgált bizonyítékokból következik, hogy a TU különösen fontos szerepet játszott az

összehangolt magatartásban, amelynek célja a kollektív kizárólagossági rendszer egyes a NAVEG-hez nem tartozó szállítókra történő kiterjesztése volt. Az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a TU – önállóan, valamint a FEG többi tagjával együttesen is – nyomást gyakorolt ezen vállalkozásokra annak érdekében, hogy azok ne szállítsanak FEG-hez nem tartozó versenytárs nagykereskedőknek.

138 Mivel az Elsőfokú Bíróság a nyomásgyakorlás tényét a tényállás önálló értékelése során állapította meg, amely nem képezheti felülvizsgálat tárgyát a fellebbezés során, és amelynek tartalmát a TU nem vitatja, meg kell állapítani, hogy az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot annak megállapításával, hogy a Bizottság jogszerűen rótta fel a TU-nak a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésében való részvételt 1991. július 2-ig, és erre a következtetésre a TU által ebben a jogsértésben játszott önálló szerep értékelése során jutott az Elsőfokú Bíróság. Másrészt semmilyen indokolásbeli hiányosság nem fedezhető fel ebben a tekintetben.

139 A fenti körülményekre tekintettel a harmadik jogalap második részét, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A harmadik jogalap harmadik részéről, amely a TU-nak az árakkal kapcsolatos jogsértésekben való részvételére vonatkozik

– A felek érvei

140 A TU az Elsőfokú Bíróság téves jogalkalmazására, vagy legalábbis a megtámadott ítélet érthetetlen indokolására hivatkozik, amennyiben az kimondta, hogy a Bizottság jogszerűen állapította meg a felelősségét a vitatott határozat 2. cikkében meghatározott jogsértésekben, az árakkal kapcsolatos megállapodások tekintetében a megállapodásokban való aktív részvétele miatt.

141 A TU vitatja az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 371. pontjában megfogalmazott megállapítását, amely szerint „a TU-nak nem kellene úgy tennie, mintha a [vitatott] határozat 2. cikkében megállapított jogsértés természetszerűleg csak a FEG-et érintené, és ezért neki fel nem róható".

142 A TU felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy közvetett módon arra a következtetésre jutott, hogy a TU két kötelező – a rögzített árakról, illetve a reklámokról szóló – határozat alkalmazásával összehangolt magatartásban vett részt. A megtámadott ítélet 376. pontjából arra következtet, hogy az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy önmagában az a tény, hogy a TU tagja volt a FEG-nek elegendő a jogsértésben való felelőssége megállapításához.

143 A TU előadja, hogy az a tény, hogy egy vállalkozás valamely, a versenyjogi szabályokat megsértő vállalkozások társulásának a tagja, önmagában nem enged arra következtetni, hogy e tag felelős a jogsértésben. Álláspontja szerint az is szükséges, hogy önmagában bizonyítható önálló magatartása legyen, amelyből arra lehet következtetni, hogy a kérdéses társulás tagja kinyilvánította az adott jogsértésben való részvételre irányuló szándékát.

144 Mivel nem vizsgálta meg, hogy a TU ténylegesen milyen módon volt érintett a vitatott határozat 2. cikkében megállapított jogsértésekben, az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, illetve a megtámadott ítéletet ebben a tekintetben érthetetlen módon indokolta.

145 Ebben a tekintetben a Bizottság előadja, hogy a harmadik jogalap harmadik része a megtámadott ítélet 371. pontjának téves értelmezésén alapul.

146 Álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta a 371. pontban, hogy a vitatott határozat 3. cikke a TU felelősségét a jogsértésekben a TU aktív részvétele miatt állapította meg. A Bizottság kiemeli, hogy a hivatkozott ítélet 349. pontjában az Elsőfokú Bíróság elvetette a TU azon érvelését, amely szerint a jogsértéseket kizárólag azért rótták fel neki, mert a FEG tagja volt. Az elutasítás indokait a fenti ítélet 351–379. pontjában fejti ki az Elsőfokú Bíróság megállapítva, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok – és nemcsak a TU és a FEG között fennálló kapcsolat – alapján a hivatkozott határozatban megállapítható jogsértés a TU-nak felróható volt.

– A Bíróság álláspontja

147 Amint azt a főtanácsnok megállapította az indítványának 51. pontjában, az Elsőfokú Bíróság nem abból indult ki, hogy a TU, mint a FEG tagja, automatikusan felelős a FEG jogsértő magatartása miatt.

148 Éppen ellenkezőleg, a megtámadott ítélet 375–379. pontját az Elsőfokú Bíróság a TU-nak az árrögzítéssel kapcsolatos jogsértésben való személyes és aktív részvétele vizsgálatának szentelte.

149 Következésképpen semmilyen téves jogalkalmazás nem róható fel az Elsőfokú Bíróságnak. Másrészt a megtámadott ítélet kellően indokolt volt ebben a tekintetben.

150 A fentiekből következik, hogy a harmadik jogalap harmadik részét, és következésképpen a jogalapot teljes egészében el kell utasítani.

A Bizottság által a TU-nak tulajdonított jogsértések időtartamának megállapítására vonatkozó negyedik jogalapról

151 A negyedik jogalapban, amely három részre osztható, a TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot, és a megtámadott ítéletet hiányosan indokolta a vitatott határozat 1. és 2. cikkében megállapított jogsértések mindegyikének időtartama tekintetében. Tévesen ugyanezeket az időszakokat alkalmazta a fenti határozat 3. cikkében megállapított jogsértés időtartamának kiszámítása során.

152 A TU vitatja a megtámadott ítélet 413. pontját, amelyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy „a [vitatott] határozat 1. és 2. cikkében megállapított jogsértések egyes elemeinek időtartama nyolc, tizenöt, kilenc, négy és hat év volt".

A negyedik jogalap első részéről, amely az állítólagos kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozik

– A felek érvei

153 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévedett annak megállapításával, hogy a vitatott határozat 1. cikke szerinti jogsértés természetszerűleg folyamatos jellegű volt, és 1986. március 11. valamint 1994. február 25. között állt fenn. Ebben a tekintetben a TU a megtámadott ítélet 406. pontjára hivatkozik, amelyben az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a vitatott határozat 1. és 2. cikkében megállapított jogsértések „természetszerűleg" folyamatos jellegűek, mivel „a kollektív kizárólagossági rendszer kiterjesztésével és az ajánlott árak FEG általi megküldésével kapcsolatos események nem önálló jogsértésnek, hanem a jogsértés alkotó elemeinek minősülnek [...]". Az Elsőfokú Bíróság tévesen hivatkozott ebben a tekintetben közvetlen bizonyítékok hiányában „jelekre".

154 Másrészt a TU előadja, hogy a megtámadott ítélet 408. pontjában az Elsőfokú Bíróság nem fejtette ki azt, hogy miért volt meggyőződve arról, hogy a FEG és a NAVEG között 1986. március 11. és 1994. február 25. között kollektív kizárólagossági rendszer állt fenn, annak ellenére, hogy egyebek közt a fenti két időpont között egyes időszakok tekintetében nem volt bizonyíték a rendszer fennállására. Így a jogsértés fennállására nem volt bizonyíték:

– a NAVEG és a FEG között a „két társulás közötti megállapodások" tárgyában létrejött első, 1986. március 11-i találkozó és 1989. február 28. között, amikor a két társulás vezető testülete a fenti találkozót követően először hivatkozott a *gentlemen's agreement*-re;

– 1991. november 18. (amikor a FEG utoljára váltott levelet a NAVEG-gel) és 1994. február 25. közötti időszak tekintetében, amikor az utóbbi utoljára hangsúlyozta a FEG és a NAVEG közötti kollektív kizárólagossági rendszer fennállását.

155 A TU álláspontja szerint ez a körülmény ellentétes a bizonyításra vonatkozó szabályokkal. Álláspontja szerint valamely jogsértés időtartamát csak akkor lehet több évben meghatározni, ha bizonyított, hogy az érintett vállalkozások ezen időszak alatt kifejezték akarategységüket a jogsértés tárgyával kapcsolatban, továbbá az ténylegesen fennállt, vagy legalábbis azt végrehajtották.

156 Az Elsőfokú Bíróság ezért téves kritériumot alkalmazott a bizonyítás vonatkozásában.

157 A negyedik jogalap egészét illetően a Bizottság elsőként előadja, hogy a TU e jogalapja az Elsőfokú Bíróság azon ténybeli értékelésének Bíróság általi felülvizsgálatára irányul, amely szerint a megállapított versenykorlátozó magatartások közös célt szolgálnak, és ezért egyetlen jogsértésnek minősülnek.

158 A negyedik jogalap első része tekintetében a Bizottság másodlagosan előadja, hogy a megtámadott ítélet a TU által vitatott 406. pontja világosan kimondja, hogy a vitatott határozatban „folyamatos jogsértésként" megállapított magatartások minősítése nem a különböző versenykorlátozó magatartások közötti kapcsolatra hivatkozással indokolt, hanem a jogsértések természetén alapul, amelyek határozatlan időre kötött megállapodások, illetve azokat végrehajtó, vagy a megállapodásokat kiterjesztő magatartásokból állnak.

159 A kollektív kizárólagossági rendszer egyes időszakokban való fennállására vonatkozó bizonyítékok TU által előadott állítólagos hiányát illetően, a Bizottság a megtámadott ítélet 90., 406. és 411. pontjára hivatkozik, amelyekben az Elsőfokú Bíróság több ízben kimondta, hogy a jogsértést „folyamatos jogsértésnek" kell minősíteni. Határozatlan időre kötött megállapodás esetén, a Bizottság – éppen ezen megállapodás természete miatt – nem köteles annak fennállását minden adott pillanat tekintetében bizonyítani.

160 A Bizottság előadja végül, hogy mivel a felrótt jogsértéseket az Elsőfokú Bíróság „folyamatosnak" minősítette, amely ténymegállapítás, és mivel a kollektív kizárólagossági rendszer egyetlen tagja sem határolódott el kifejezetten attól, az Elsőfokú Bíróság jogszerűen állapította meg, hogy a Bizottságnak nem kell további bizonyítékot szolgáltatni a megállapodás a TU által hivatkozott időszakokban való fennállása vonatkozásában.

– A Bíróság álláspontja

161 A negyedik jogalap első része keretében a TU lényegében azt állítja, hogy az Elsőfokú Bíróság téves jogi kritériumokat vett alapul a Bizottság által kollektív kizárólagossági rendszer időtartamára vonatkozóan előterjesztett bizonyítékok értékelése során. Ennek fényében a negyedik jogalap e része jogkérdésre vonatkozik, amelyeket a Bíróság elé lehet terjeszteni a fellebbezés során, és ezért azt elfogadhatónak kell tekinteni.

162 Mivel a FEG és a TU vitatták a *gentlemen's agreement* fennállását, az Elsőfokú Bíróság a megtámadott ítélet 141. pontjában kimondta, hogy meg kell vizsgálni azt, hogy a vitatott határozatban a Bizottság eleget tett-e a bizonyítási terhének azon megállapítása tekintetében, amely szerint bizonyíték van arra, hogy a *gentlemen's agreement* 1986. március 11-étől kezdődően fennállt. Az Elsőfokú Bíróság megjegyezte, hogy ez a megállapítás a releváns jelek és bizonyítékok összességének együttes értékelésén alapult.

163 A hivatkozott *gentlemen's agreement* létrejöttét és működését vizsgálva, az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 210. pontjában, hogy a globális értékelést figyelembe véve a FEG és a TU nem tudták megcáfolni a Bizottság által a vitatott határozatban felsorolt jelek meggyőző, tárgyilagos és egymást erősítő jellegét.

164 A jelen fellebbezés keretében a TU vitatja a „jelekre" történő hivatkozás megfelelő voltát, a kollektív kizárólagossági rendszer fennállásának bizonyítása érdekében.

165 Ez az érvelés nem fogadható el. A Bíróság kimondta korábban, hogy az esetek többségében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául (lásd a fent hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 57. pontját).

166 Amint azt a főtanácsnok kifejtette az indítványának 64. pontjában, az ilyen egybeesések és jelek nemcsak a versenykorlátozó magatartás vagy megállapodások fennállásáról szolgálnak felvilágosítással, hanem a folytatólagos versenykorlátozó magatartások időtartamáról, illetve a versenykorlátozó megállapodások alkalmazásának időtartamáról is.

167 A fenti ítélkezési gyakorlatra tekintettel az Elsőfokú Bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot azzal, hogy a kollektív kizárólagossági rendszer fennállásának és időtartamának értékelését „a releváns bizonyítékok és jelek összességének együttes értékelésére alapozta". Az a kérdés, hogy az Elsőfokú Bíróság milyen bizonyító erőt tulajdonított az egyes, a Bizottság által előterjesztett bizonyítékoknak és jeleknek ténybeli értékelés, és mint olyan kívül esik a Bíróság általi felülvizsgálat keretén a fellebbezés során.

168 A negyedik jogalap első része körében a TU azt is felrója, hogy az Elsőfokú Bíróság figyelmen kívül hagyta azt, hogy bizonyos időszakok tekintetében a kollektív kizárólagossági rendszer fennállása nem volt bizonyított.

169 Meg kell jegyezni ebben a tekintetben, hogy a megtámadott ítélet 406. pontjában az Elsőfokú Bíróság úgy döntött, hogy a Bizottság bizonyította a folyamatos jogsértés fennállását az 1986 és 1994 közötti időszak tekintetében. Az a tény, hogy nem terjesztettek elő bizonyítékot egyes meghatározott időszakok tekintetében, nem akadályozza annak megállapítását, hogy a jogsértés a hivatkozott időszakoknál

összességében hosszabb időtartam alatt állt fenn, amennyiben ezt tárgyilagos és egybehangzó bizonyítékok ezt megalapozzák. Egy több éven át tartó jogsértés esetén az a tény, hogy a kartell megjelenési formái különböző időszakokban érvényesülnek, és azokat hosszabb-rövidebb időszakok választják el egymástól, nem befolyásolja a kartell fennállását annyiban, amennyiben a jogsértés részét képező különböző magatartások azonos célt szolgálnak, továbbá egy sajátos és folytatólagos jogsértés keretébe illeszkednek.

170 A megtámadott ítélet 342. pontjában, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a kollektív kizárólagossági rendszernek és az árrögzítő magatartásoknak azonos versenyellenes célja van: az áraknak a versenyképes ár feletti szinten tartása egyrészt a Hollandiában az elektrotechnikai nagykereskedelem piacán működni kívánó – és így a FEG tagjaival versenyző – a FEG-ben tagsággal nem rendelkező vállalkozások versenyképességének csökkentése által, és másrészt az árpolitikájuk részleges összehangolása által.

171 Amint azt a főtanácsnok kifejtette indítványának 61. pontjában, ugyanezen megállapításokból következik, hogy a jogsértések mindegyike – vagyis a kollektív kizárólagossági rendszer és az árra vonatkozó összehangolt magatartások – önmagában erre a meghatározott célra irányult.

172 Másrészt hangsúlyozni kell, hogy a megtámadott ítélet 408. pontjában az Elsőfokú Bíróság részletesen felsorolta azokat a jeleket, amelyek lehetővé tették a Bizottság számára jogsértés időtartamának megállapítását. Ez a pont a következőket tartalmazza:

„A [vitatott] határozat 1. cikke szerinti jogsértést illetően a Bizottság nem volt abban a helyzetben, hogy pontosan meghatározhassa a kollektív kizárólagossági rendszer létrejöttének időpontját. Ugyanakkor bizonyítani tudta a rendszer fennállását az 1986. március 11-i találkozóval kezdődően, amelynek során a FEG és a NAVEG

vezetőségei *gentlemen's agreement*-et kötöttek. A Bizottság továbbá számos olyan, a fenti találkozót követő jelet talált, amelyek alapján úgy vélte, hogy a *gentlemen's agreement*-et a NAVEG tagjai folyamatosan alkalmazták (lásd a [vitatott] határozat (47)–(49) preambulumbekezdését). A Bizottság másrészt számos olyan jelet bemutatott, amelyek alapján arra lehet következtetni, hogy a NAVEG tagjai követték a szövetség tanácsát a *gentlemen's agreement* végrehajtását illetően (lásd a [vitatott] határozat (50)–(52) preambulumbekezdését). Az utolsó ilyen jel a Hemmink társaság 1994. február 25-i taggyűlésének jegyzőkönyve, amelynek során a NAVEG e tagja jelezte, hogy nem szállított egy olyan nagykereskedő részére, amely nem volt a FEG tagja.[...]"

173 Mivel az Elsőfokú Bíróságnak a Bizottság által a kollektív kizárólagossági rendszer időtartamával kapcsolatban előterjesztett bizonyítékokra vonatkozó értékelése helyes jogi kritériumokon alapul, valamint a megtámadott ítélet ezzel kapcsolatos pontjai kellően indokoltak, a negyedik jogalap első részét, mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A negyedik jogalap második részéről, amely az árrögzítések tárgyában létrejött jogsértés időtartamára vonatkozik

– A felek érvei

174 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen döntött úgy a megtámadott ítélet 406. pontjában, hogy a vitatott határozat 2. cikkében megállapított árrögzítéssel kapcsolatos jogsértés természetszerűleg folyamatos volt, valamint 1988. december 21. és 1994. április 24. között állt fenn.

175 A TU különösen az Elsőfokú Bíróság azon megállapítását vitatja, amely szerint a vitatott határozat 2. cikkében található jogsértés megállapításához vezető elemek nem önálló jogsértésnek, hanem egyetlen és sajátos jogsértés elemeinek minősülnek. Hangsúlyozza, hogy az Elsőfokú Bíróság ezzel ellentétesen kimondta, hogy a jogsértések időtartama eltérő volt – 15, 9, 4 illetve 6 év – amint az a megtámadott ítélet 413. pontjából következik.

176 A TU előadja, hogy ezen „elemek" figyelmesebb vizsgálatából következik, hogy azok teljesen heterogének. Az Elsőfokú Bíróságnak mindegyik elemet külön meg kellene vizsgálnia az EK 81. cikk (1) bekezdése alkalmazásának feltételeire tekintettel, különös tekintettel a tagállamok közötti kereskedelem érintettségére vonatkozó feltételre.

177 A Bizottság előadja, hogy a negyedik jogalap e része a megtámadott ítélet téves értelmezésén alapul. Előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a hivatkozott ítélet 406. pontjában megfogalmazott az árrögzítéssel kapcsolatos jogsértés jellegére vonatkozó megállapítása a jogsértés természetén alapul. Tulajdonképpen ez a határozatlan időre hozott kötelező határozatokból, valamint számos cselekményből és magatartásból áll, amelyeknek a célja, hogy az árakat a holland piacon mesterségesen magas szinten tartsák határozatlan időtartamra.

– A Bíróság álláspontja

178 Az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nemcsak egy elszigetelt magatartás eredménye lehet, hanem egy magatartássorozat, vagy még inkább folytatólagos magatartás eredménye is. Ez az értelmezés nem vitatható azon az alapon, hogy a magatartássorozat, vagy még a folytatólagos magatartás egyes elemei önmagukban is a fenti rendelkezés megsértésének minősülhetnek. Amennyiben a különböző

magatartások – azonos, közös piacon belül versenykorlátozó tárgyuk alapján – egy „átfogó terv" keretébe illeszkednek, a Bizottság a fenti cselekmények miatti felelősségét jogszerűen róhatja fel az összességében figyelembe vett jogsértésben való részvétel alapján. (lásd a fent hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 258. pontját).

179 A megtámadott ítéletből következik, hogy éppen ilyen érvelés alapján minősítette az Elsőfokú Bíróság az árra vonatkozó összehangolt magatartásokat egyetlen folyamatos jogsértésnek.

180 Különösen a megtámadott ítélet 342. pontjában, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a kollektív kizárólagossági rendszernek és az árrögzítő magatartásoknak azonos versenyellenes célja van: az áraknak a versenyképes ár feletti szinten tartása egyrészt a Hollandiában az elektrotechnikai nagykereskedelem piacán működni kívánó – és így a FEG tagjaival versenyző – a FEG-ben tagsággal nem rendelkező vállalkozások versenyképességének csökkentése által, és másrészt az árpolitikájuk részleges összehangolása által.

181 Amint azt a főtanácsnok kifejtette indítványának 61. pontjában, ugyanezen megállapításokból következik, hogy a jogsértések mindegyike – vagyis a kollektív kizárólagossági rendszer és az árra vonatkozó összehangolt magatartások – önmagában erre a meghatározott célra irányult.

182 A megtámadott ítélet 406. pontjának az Elsőfokú Bíróság által a fent hivatkozott 342. pontban tett megállapításával együttes olvasata nem enged semmilyen téves jogalkalmazásra, vagy az indokolás hiányára következtetni ezen ítéletben.

183 Másrészt emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása céljából nem lényeges a megállapodás tényleges hatása amennyiben nyilvánvaló, hogy annak célja a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (a fent hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 261. pontja).

184 Mivel az árrögzítéssel kapcsolatos összehangolt magatartások versenykorlátozó célját megállapította, az Elsőfokú Bíróság nem volt köteles ezeknek a piacra gyakorolt tényleges hatását vizsgálni.

185 A negyedik jogalap második részét, mint megalapozatlant, ezért el kell utasítani.

A negyedik jogalap harmadik részéről, amely a TU-nak tulajdonított jogsértések időtartamára vonatkozik

– A felek érvei

186 A TU előadja, hogy amennyiben a negyedik jogalap első és második részének helyt adnak, a vitatott határozat 3. cikkében megállapított jogsértés időtartamát következésképpen csökkenteni kell.

187 A Bizottság utal a negyedik jogalap hivatkozott részeivel kapcsolatban előadottakra, és arra a következtetésre jut, hogy a harmadik részt és azzal az egész jogalapot, mint elfogadhatatlant, vagy legalábbis mint megalapozatlant, el kell utasítani.

– A Bíróság álláspontja

188 Mivel a jogalap első és második része elvetésre került, a negyedik jogalap harmadik részét nem lehet elfogadni.

A bírság összegének csökkentésére irányuló kérelemre vonatkozó ötödik jogalapról

189 A TU álláspontja szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy a jogsértések időtartamának téves megállapítása és az ésszerű eljárási határidő elvének Bizottság általi megsértése ellenére nem ítélt meg további bírságcsökkentést, vagy legalábbis a megtámadott ítélet nem kellően indokolt ebben a tekintetben. Ez a jogalap három részre osztható.

Az ötödik jogalap első részéről, amely a bírság összegének a TU-nak tulajdonított jogsértések időtartamának állítólagos téves megállapítása miatti csökkentésére vonatkozik

– A felek érvei

190 A TU előadja, hogy a 17. rendelet 15. cikke alapján valamely vállalkozásra az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt kiszabott bírság összegének megállapítása során a Bizottság köteles figyelembe venni a jogsértés súlyát és időtartamát. Előadja, hogy a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló, az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában 1998. január 14-én közzétett (HL C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.) iránymutatása is lehetővé teszi a bírság csökkentését különleges enyhítő körülmények fennállása esetén.

191 A TU előadja, hogy a Bizottság és az Elsőfokú Bíróság nem vették ezeket a szabályokat figyelembe a bírság összegének megállapítása során, és így megsértették a közösségi jogot, vagy legalábbis az indokolási kötelezettséget. A Bizottság azzal, hogy a bírság összegének megállapítása során téves időtartamot vett figyelembe, az Elsőfokú Bíróság pedig nem indokolta kellően azt, hogy miért nem ítél meg további bírságcsökkentést.

192 A TU előadja, hogy mivel az általa állítólagosan elkövetett jogsértéseket nem lehet egyetlen folyamatos jogsértésnek tekinteni, nem tartható fenn az sem, hogy a bírságot nyolc év időtartam tekintetében rótták ki. Ellentétesen a Bíróság a fent hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítéletének 258. pontjával, a jelen ügyben nem volt „átfogó terv".

193 Ebben a tekintetben a Bizottság előadja, hogy ez a jogalap nyilvánvalóan elfogadhatatlan. Az Elsőfokú Bíróság megállapította a megtámadott ítélet 436–438. pontjában, hogy a jelen ügy sajátos körülményeire tekintettel a bírság összegének további csökkentése nem indokolt. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint (lásd a fent hivatkozott Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 614. pontját) a Bíróság nem helyettesítheti az Elsőfokú Bíróság értékelését a sajátjával, amennyiben az utóbbi határozott a közösségi jog megsértése miatt a vállalkozásokra kiszabott bírság összegéről.

194 Másodlagosan a Bizottság a TU által vitatott „átfogó terv" tekintetében a megtámadott ítélet 342. pontjára hivatkozik, amelyben az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a két jogsértésnek azonos versenyellenes célja volt.

195 A Bizottság végezetül előadja, hogy ezért az ötödik jogalap első része nyilvánvalóan megalapozatlan.

– A Bíróság álláspontja

196 Meg kell jegyezni, hogy kizárólag az Elsőfokú Bíróság jogosult felülvizsgálni azt, hogy a Bizottság adott ügyben hogyan értékelte a jogsértő magatartások súlyát. A fellebbezés keretében a Bíróság felülvizsgálatának tárgya egyrészt az, hogy az Elsőfokú Bíróság hogyan vette jogilag megalapozottan figyelembe a meghatározott magatartás súlyának az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikke keretében történő értékelésének összes alapvető elemét, és másrészt annak vizsgálata, hogy az Elsőfokú Bíróság jogilag megkövetelt módon figyelembe vette-e a felperes által a bírság megsemmisítésére vagy csökkentésére előadott összes érvet (lásd különösen a fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 128. pontját).

197 A jelen ügyben nem vitatott, hogy a TU semmilyen bizonyítékot nem terjesztett elő annak megalapozására, hogy az Elsőfokú Bíróság nem vette jogszerűen figyelembe az összes lényeges tényezőt a magatartás súlyosságának az EK 81. cikk és a 17. rendelet 15. cikke szerinti értékelése során. A fenti vállalkozás nem hivatkozik arra sem, hogy az Elsőfokú Bíróság nem válaszolt az összes, a bírság megsemmisítése vagy összegének csökkentése alátámasztására előadott érvére.

198 Másrészt nyilvánvaló, hogy az ötödik jogalap első része közvetlenül kapcsolódik a TU által a negyedik jogalapja alátámasztására előadott érvekhez, amelyek szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy a vitatott határozatban megállapított jogsértések alátámasztására a Bizottság által előterjesztett bizonyítékokat meggyőzőnek tekintette. Figyelemmel arra, hogy ezek az érvek a negyedik jogalap vizsgálata során elutasításra kerültek, következésképpen el kell utasítani az ötödik jogalap első részét.

Az ötödik jogalap második részéről, amely a bírság összegének a közigazgatási eljárás túlzott időtartama miatti csökkentésére vonatkozik

– A felek érvei

199 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot a rá kiszabott bírság összegének megállapítása során, vagy legalábbis a megtámadott ítélet indokolása hiányos e pontra vonatkozóan, mivel csökkentenie kellett volna ezt az összeget a közigazgatási eljárás túlzott időtartama miatt.

200 A TU felrója az Elsőfokú Bíróságnak, hogy a megtámadott ítélet 77. és 85. pontjában kimondta, hogy a Bizottság elvben felelős volt az ésszerű eljárási határidő elvének megsértéséért, ugyanakkor megerősítette ugyanezen ítélet 438. pontjában, hogy a FEG és a TU „nem terjesztettek elő olyan érvet, amely indokolná, hogy az Elsőfokú Bíróság teljes körű bírósági felülvizsgálata keretében tovább csökkentse a bírság összegét". Az ilyen értékelés érthetetlen módon indokolt.

201 A Bizottság előadja, hogy a megtámadott ítélet világosan és részletesen indokolt a közigazgatási eljárás időtartama és a TU-ra kiszabott bírság összegének további csökkentése közötti kapcsolat tekintetében. Egyrészt a Bizottság jelzi, hogy az Elsőfokú Bíróság megállapította a hivatkozott ítélet 87–93. pontjában, hogy a TU

védelmét nem korlátozta az ésszerű eljárási határidő túllépése. Másrészt az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta azt, hogy az ügy sajátos körülményei indokolják-e a TU-ra kiszabott bírság csökkentését, és megállapította ebben a tekintetben, hogy ugyanezen ítélet 438. pontjából következően a TU nem terjesztett elő semmilyen bizonyítékot, amely indokolná a csökkentést.

– A Bíróság álláspontja

202 Amint a vitatott határozat indokolásának a jelen ítélet 9. pontjában idézett 152. és 153. pontjából következik, a Bizottság csökkentette a bírságot a közigazgatási eljárás neki felróható, túlzott időtartama miatt.

203 A megtámadott ítélet 438. pontjában az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy „a Bizottság önszántából csökkentette a bírságot. A bírság ilyen jellegű csökkentése a Bizottság hatáskörébe tartozik. A felperesek nem terjesztettek elő olyan érvet, amely indokolná, hogy az Elsőfokú Bíróság teljes körű bírósági felülvizsgálata keretében tovább csökkentse a bírság összegét. Következésképpen ebben a tekintetben nincs helye a felperesek kérelme elfogadásának".

204 Ez a megállapítás semmilyen téves jogalkalmazáshoz nem vezet.

205 Másrészt az ötödik jogalap ezen része közvetlenül kapcsolódik a TU által az első jogalapja alátámasztására előadott érvekhez, amely szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot annak kimondásával, hogy az ésszerű eljárási határidő túllépése nem indokolta a vitatott határozat hatályon kívül helyezését. Mivel az ésszerű eljárási határidő túllépésére alapított jogalap nem volt sikeres, ami egyrészt a megtámadott ítélet helybenhagyott részéből, másrészt a Bíróságnak a fenti jogalapról való döntéséből következik, az ötödik jogalap ezen részét el kell utasítani

Az ötödik jogalap harmadik részéről, amely bírság összegének a TU által a vitatott határozatban megállapított jogsértésekben játszott szerepére tekintettel történő megállapítására vonatkozik

– A felek érvei

206 A TU előadja, hogy az Elsőfokú Bíróság a rá kiszabott bírság összegének megállapítása során, nem indokolta kellően azon értékelését, amely szerint ez az összeg ésszerű a FEG-re kiszabott bírság összegével összevetve (a megtámadott ítélet 431–433. pontja).

207 A Bizottság ebben a tekintetben utal a megtámadott ítélet 416–438. pontjára, amelyekben az Elsőfokú Bíróság megvizsgálta és indokolt módon elvetette a bírság összegének csökkentésére előadott összes érvet.

208 A Bizottság előadja, hogy az ötödik jogalap harmadik része elfogadhatatlan, és mindenesetre megalapozatlan, mint a jogalap egésze.

209 A CEF szintén előadja, hogy az ötödik jogalap elfogadhatatlan figyelemmel arra, hogy az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyben tett ténybeli megállapításaira vonatkozik, amely nem lehet felülvizsgálat tárgya a jelen ügyben.

– A Bíróság álláspontja

210 A bírság állítólagos aránytalan voltával kapcsolatban emlékeztetni kell arra, hogy nem a Bíróság feladata a fellebbezés keretében a jogkérdésekről való döntéskor, hogy méltányossági okból saját értékelésével helyettesítse az Elsőfokú Bíróság értékelését, amely korlátlan felülvizsgálati jogkörében döntött a közösségi jog megsértése miatt a vállalkozásokra kiszabott bírságok összegéről (a C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-4411. o.] 31. pontja és a fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 129. pontja).

211 Következésképpen az ötödik jogalap ezen részét elfogadhatatlannak kell nyilvánítani, amennyiben célja a Bizottság által kiszabott bírság általános felülvizsgálata (a fent hivatkozott Baustahlgewebe kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 129. pontja).

212 Másrészt az ötödik jogalap ezen részének figyelmes olvasatából látszik, hogy az közvetlenül kapcsolódik a TU által a harmadik jogalapja alátámasztására előadott érvekhez, amelyek szerint az Elsőfokú Bíróság tévesen alkalmazta a jogot annak kimondásával, hogy a Bizottság jogszerűen tekinthette a fenti vállalkozást személyesen felelősnek a vitatott határozat 1. és 2. cikkében megállapított jogsértésekben. Mivel a harmadik jogalap elvetésre került, az ötödik jogalap harmadik részét, mint megalapozatlant, mindenesetre el kell utasítani.

213 Következésképpen az ötödik jogalapot teljes egészében, részben mint elfogadhatatlant, részben mint megalapozatlant, el kell utasítani.

A költségekről

214 Az eljárási szabályzat 122. cikkének 1. §-a értelmében, ha a fellebbezés megalapozatlan, vagy ha megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről. Ugyanezen szabályzat 69. cikkének 2. §-a szerint, amely e szabályzat 118. cikkének megfelelően alkalmazandó a fellebbezési eljárásra, a Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. A TU-t, mivel pervesztes lett az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó – a Bíróság által egyébként elutasított – jogalap kivételével minden kérdésben, a jelen eljárás költségeinek viselésére kötelezni kell. A megtámadott ítélet részbeni hatályon kívül helyezése ellenére az elsőfokú eljárással kapcsolatos költségek viselésére, amelyről a fenti ítélet határozott, továbbiakban is a TU-t kell kötelezni a hivatkozott ítélet rendelkező részének 3. pontjában meghatározottak szerint.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

1) **Az Európai Közösségek Elsőfokú Bíróságának a T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és Technische Unie kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. december 16-án hozott ítéletét hatályon helyezi azon részében, amely szerint az Elsőfokú Bíróság az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó jogalap vizsgálata keretében elmulasztotta annak vizsgálatát, hogy a közigazgatási eljárás egésze – a kifogásközlést megelőző szakaszt is beleértve – az Európai Közösségek Bizottságának felróható túlzott időtartama sérthette-e a Technische Unie BV jövőbeni védekezési lehetőségét.**

2) **A Bíróság a fellebbezést az ezt meghaladó részben elutasítja.**

3) **A Technische Unie BV által az Elsőfokú Bírósághoz benyújtott keresetet – annyiban, amennyiben az az ésszerű eljárási határidő elve megsértésére vonatkozó jogalap tekintetében részben megalapozott – elutasítja.**

4) **A Technische Unie BV-t kötelezi a jelen eljárás költségeinek viselésére. Az elsőfokú eljárással kapcsolatos költségeket, amelyről a T-5/00. és T-6/00. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied és Technische Unie kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. december 16-án hozott ítélet határozott, a továbbiakban is a Technische Unie BV viseli a hivatkozott ítélet rendelkező részének 3. pontjában meghatározottak szerint.**

Aláírások